

Marijke Ekelschot

Geschiedenis, verslagen, actieteksten van Vrouwen Tegen Uitzetting, 1996-2002*

Wat is en wat doet Vrouwen Tegen Uitzetting ?

Vrouwen Tegen Uitzetting is een samenwerkingsverband van vrouwelijke vluchtelingen en Nederlandse vrouwen. Het doel van VTU is de positie van vrouwelijke vluchtelingen te verbeteren. Aanvankelijk was VTU, opgericht in augustus 1996, bedoeld als een organisatie van vertegenwoordigsters van verschillende vrouwen- en vluchtelingenorganisaties (VON, PRIE, FNV-Vrouwenbond etc.). In januari 1997 werd echter besloten dat VTU verder zou optreden als autonome organisatie en dat vrouwen die actief zijn binnen VTU dat doen op persoonlijke titel. Het werk binnen VTU is onbetaald. Geld voor acties, reiskosten deelnemers, huur, etc. wordt verzameld via subsidie-aanvragen aan NGO's en verzoeken aan vriendinnen en bekenden.

Het verbeteren van de positie van vrouwelijke vluchtelingen is natuurlijk een veelomvattend doel. We hebben immers te maken met een restrictief asielbeleid in het algemeen; met de asielprocedure van vrouwen in het bijzonder; met de traagheid en willekeur van de IND; met goeie en slechte advocaten; met de situatie in de centra (isolement, gebrekkige gezondheidszorg, gedwongen niets doen); met de vigerende debatten over integratie en 'eigen cultuur'; met de onverschilligheid van het gros van de Nederlandse bevolking; met op-straat-zettingen; met seksisme en racisme; met het Vluchtelingenverdrag, met de Vreemdelingenwet en met de ambtsberichten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

VTU probeert, zo nodig en mogelijk in samenwerking met andere organisaties en individuen, de onderlinge solidariteit van vrouwelijke vluchtelingen en van Nederlandse vrouwen te vergroten en invloed uit te oefenen op het beleid en op de publieke opinie.

Tussen 1996 en 2003 is VTU op verschillende terreinen actief geweest:

CHRONOLOGISCH OVERZICHT

- **Op 25 november 1996** bood VTU aan de Staatssecretaris van Justitie een petitie aan waarin haar gevraagd werd iets te doen aan de erbarmelijke situatie waarin veel vrouwelijke vluchtelingen zich bevonden en te bevorderen dat vluchtgronden die specifiek voor vrouwen gelden in de asielprocedure de vereiste aandacht zouden krijgen. Talrijke organisaties onderschreven die petitie en bij de aanbidding in een zaal van Nieuwspoor in Den Haag waren honderden vrouwen uit verschillende AZC's aanwezig.

Ter plekke nodigde Schmitz een delegatie van VTU uit voor een gesprek.

- **Op de vier vrijdagen van de - ijskoude - decembermaand in 1996** organiseerde VTU, op het Beursplein in Amsterdam - manifestaties met en over vrouwelijke vluchtelingen. Telkens waren er verschillende thema's - gezondheidszorg, de asielprocedure, de situatie in de centra -, verschillende interviewsters, politici en hulpverleners, en vrouwen uit verschillende AZC's.

Doel van die manifestaties was om vrouwelijke vluchtelingen aan het woord te laten en om meer Nederlandse vrouwen aan te sporen zich in te zetten met en voor vrouwelijke vluchtelingen.

- **De eerste maanden van 1997** besteedde VTU aan het maken en distribueren van een meertalige Nieuwsbrief nummer 1, met het verslag van de manifestaties, voor vrouwen in de AZC's. Ook werd er hard gewerkt aan de voorbereiding van het gesprek met de staatssecretaris aan de hand van een uitgewerkt rapport over de verschillende problemen waarmee vrouwelijke vluchtelingen te maken

* Geschreven december 2002. Voor VTU vanaf 2003, zie ?

hadden.

- **Op 7 april 1997** vond het, door Anneke van Baalen, met steun van Andree van Es, voorbereide gesprek met de Staatssecretaris plaats. Namens VTU waren aanwezig: Negada Kumbi, Gabby Wierenga, Parvin Shabazi, Ayan Mahamoud, Winde Evenhuis en Fatmeh Özgümüs. Tijdens het gesprek zei de staatssecretaris dat er binnenkort een Werkinstructie aan de IND gestuurd zou worden (dat werd Werkinstructie nr. 148), waarin beschreven werd hoe er meer aandacht aan de vluchtmotieven van vrouwen besteed kon worden.

VTU maakte een verslag van de bijeenkomst, stuurde dat naar de staatssecretaris, kreeg een boze brief met correcties terug en besloot het geheel meertalig af te drukken. Als Nieuwsbrief nummer 2 werd dat materiaal verspreid onder vrouwen in verschillende AZC's.

- **Op 28 juni 1997** was VTU, met de Nieuwsbrieven en folders, aanwezig op de Vluchtelingendag in Apeldoorn. Anneke van Baalen en Tina Ebro werden geïnterviewd.

- **Op 20 oktober 1997** zou een hoorzitting in de Tweede Kamer gehouden worden over de situatie in Iran. VTU stuurde vantevoren een uitgebreide feministische kritiek op de ambtsberichten over Iran naar de staatssecretaris en naar de leden van de Tweede Kamer. Ook vroeg en kreeg VTU spreektijd tijdens de hoorzitting. VTU gebruikte die spreektijd om de situatie van vrouwen in Iran aan de kaak te stellen. Gehuld in chadors traden de leden van VTU even op alsof zij de vrouwelijke leden van het Iraanse parlement waren.

Kort na die actie bleek plotseling dat Anneke van Baalen ongeneeslijk ziek was. Op 1 december 1997 overleed zij. Nederland verloor in haar de 'godmother' van het radikaal feminisme, Marijke Ekelschot verloor haar partner en strijdmakker, en VTU verloor een bijzonder energiek, actief, inventief en vrolijk lid.

- **Op 8 maart 1998** startte VTU een advertentiekampagne in verschillende dagbladen. Met kleine advertenties werd wekelijks de aandacht gevestigd op een onderdeel van de situatie van vrouwelijke vluchtelingen. Ook werden advocaten opgeroepen te rapporteren over hun ervaringen met Werkinstructie 148 (zie boven). Die laatste oproep leidde helaas tot niets.

De daarop volgende maanden waren leden van VTU druk in de weer met het verzamelen van 1000en handtekeningen voor een actie van het HOM, de Nederlandse Vrouwenraad, de VON, Equality, VTU en andere organisaties. Doel van die actie was om de Nederlandse regering te bewegen zich (inter)nationaal in te zetten voor gelijk loon en gelijk(waardig) werk voor vrouwen, en om vrouwen te beschermen tegen systematies geweld.

- **in september 1998** deden leden van VTU actief mee aan de activiteiten die het Platform Illegale Vluchtelingen overal in Nederland organiseerde.

- **Vanaf het najaar 1998** werd er samen met vrouwen uit autonome gemengde organisaties en vrouwen uit vrouwelijke vluchtelingenorganisaties gebrainstormd over een gemeenschappelijke activiteit.

- **Op 5 en 6 juni 1999** speelde zich het resultaat van die voorbereidingen af: een tweedaags congres, in het Vrouwenhuis in Amsterdam, waar ongeveer 100 vrouwen van verschillende nationaliteiten, uit verschillende AZC's, van verschillende organisaties verzameld waren. De thema's waren o.a. overleven in de illegaliteit, de toestand in de centra, genderspecifieke richtlijnen, onderwijs- en werkmogelijkheden. Van de bijeenkomst werd een verslag gemaakt dat o.a. opgestuurd werd aan al die vrouwen die met geld, slaappleatsen en andere ondersteunende activiteiten de hele onderneming mogelijk gemaakt hadden.

- **In augustus 1999** stuurde VTU samen met het Humanistisch Overleg Mensenrechten en de in het

vreemdelingenrecht gespecialiseerde jurist Thomas Spijkerboer een dringend verzoek aan Buitenlandse Zaken om op Europees nivo te bewerkstelligen dat vrouwelijke vluchtelingen meer aandacht zouden krijgen.

- **Op 20 februari 2000** debatteerde VTU met Thomas Spijkerboer over zijn proefschrift Gender and Refugee Status.

In Lover 2000, nr. 3, recenseerde Marijke Ekelschot het betreffende proefschrift. Zie [De status van vrouwen](#).

- In het voorjaar van 2000 werden plannen gemaakt voor een Zomerschool.

Van 1-6 augustus 2000 vond de Zomerschool plaats. In Amsterdam.

30 vrouwen uit 9 verschillende landen debatteerden over oorzaken van vrouwenonderdrukking, over integratie en assimilatie, over kolonialisme en (burger)oorlogen, over zelfbeschikking over eigen lichaam en geest. Dit resulteerde in een verklaring over Oorlog en Vrouwelijke Vluchtelingen, in actieplannen voor de toekomst en in een manifest over de verschillende onderdelen, dat als materiaal kan dienen om steun te werven en steun te geven. **Zie bijlage 1**

- **Op 25 oktober 2000** bood VTU de leden van de Vaste Kamercommissies die gaan over het Nederlandse wapenexportbedrijf de verklaring over oorlog en vrouwelijke vluchtelingen aan, samen met een aantal te beantwoorden vragen voor de volgende Commissiebijeenkomst.

- **Op 10 november 2000** stuurde VTU samen met vertegenwoordigsters van VVN, Amnesty, VON, HOM en verschillende advocaten een dringend verzoek aan de Minister van Buitenlandse Zaken om de ambtsberichten van de toekomst genderinclusief te maken. Dat verzoek leidde tot een uitnodiging voor een toelichtend gesprek.

- **Najaar 2000** schreef VTU een brief aan de toenmalige staatssecretaris van Justitie, Cohen, met de vraag of er een 'emancipatie-effektrapportage' op het wetsontwerp van de nieuwe Vreemdelingenwet was losgelaten. Die vraag werd beantwoord met 'nee', en met dat dat ook helemaal niet nodig was. Aan deze papieren actie is door VTU geen vervolg gegeven.

- **Op 3 december 2000** had VTU haar eerste debat ter voortzetting van de Zomerschool. Onderwerpen waren: Vrouwelijke vluchtelingen en de Nederlandse rechtspraak, en De onzichtbare positie van illegale vrouwen afgemeten aan de internationale verdragsverplichtingen. Daarbij ging het niet alleen om het Vluchtelingenverdrag maar ook om het Vrouwenverdrag. En natuurlijk ook over de Vreemdelingenwet 2000 die op 1/4/2001 in werking zou treden.

- **In januari 2001** besloot VTU zich een tijd te konsentrieren op één specifiek issue dat, gezien de bestaande jurisprudentie, nooit serieus genomen werd in de asielprocedure, ook al boden Vrouwenverdrag en het Vluchtelingenverdrag daar allerlei aanknopingspunten voor en ook al stimuleerde Werkinstructie 148 (zie boven) de IND-ambtenaren er wel aandacht aan te besteden. Dat issue was 'huiselijk geweld als vluchtgrond'. Tegelijkertijd bleek dat er ook heel wat huiselijk geweld voorkwam in de AZC's en dat de meeste huizen van de Vrouwenopvang mishandelde vrouwen met een onzekere verblijfsstatus de opvang weigerden

We besloten eerst, gesteund door het Vrouwenverdrag, ons via een handtekeningenactie te konsentrieren op de Vrouwenopvang en haar koepel de 'Federatie Opvang' in Utrecht. Ondanks duizenden handtekeningen en herhaalde pogingen tot overleg leidde die actie tot niet meer dan ontkenningen van de kant van de Federatie en van Blijfhuizen dat ze iemand zouden weigeren, en tegelijkertijd tot instemmingen van beide kanten dat er een heel groot probleem was, maar dat dat vooral niet hún schuld was.

- **Op 2 mei 2001** vond het bovengenoemde gesprek met Buitenlandse Zaken plaats. Aanwezig waren Marijke Ekelschot (VTU), Ashley Terlouw (Amnesty), Rolanda Oostland (NJCM), Alem Desta (VON), Thomas Spijkerboer. En verder van BuZa de manager van de ambtsberichtenafdeling, de

'kwaliteitsbewaker' en de 'hoofden' van de afdelingen 'Afrika' en 'Azië'. Tijdens het gesprek bleek dat BuZa in veelopzichten van goede wil was en zoveel mogelijk rekening zou gaan houden met die kritiekpunten van ons waarmee zij instemden.

(N.B. de conclusies uit de ambtsberichten, op grond waarvan er in asielprocedures geoordeeld wordt, komen niet voor rekening van BuZa maar (vooral) van Justitie. Een vervolgactie bij Justitie strandde vanwege tijdgebrek van een aantal deelnemers).

- **Op 25/26 augustus 2001** organiseerde VTU weer een Zomerschool in Amsterdam. 'Huiselijk geweld' was het centrale thema en besloten werd voor de week van 25 november groots uit te pakken. Zie het resultaat van de voorbereidende activiteiten: de door 35 organisaties ondertekende oproep tot deelname aan de 'Blauwe-Ogendemonstratie' in **bijlage 2**

De demonstratie en het bijbehorend eisenpakket, waaraan in de pers uitgebreid aandacht werd besteed, resulteerden in een uitnodiging voor een gesprek met vertegenwoordigers van VWS en de IND op

22 februari 2002. Namens 'ons' waren daarbij vreemdelingenadvocate Els van Blokland, asieladvocate Bernadette Ficq, de directrice van het Rosa Manushuis in Leiden, Claudette Tsen A Tak, en Marijke Ekelschot. De volgende toezeggingen werden door IND/VWS gedaan:

1. De IND zit de COA achter de kont om actiever op te treden tegen huiselijk geweld in de AZC's
2. VWS vraagt via de Federatie Opvang de dossiernummers op van de vrouwen in de vrouwenopvang die een afhankelijke verblijfsvergunning hebben en geeft die nummers door aan de IND. De IND zal die dossiers met voorrang behandelen zodat betrokken vrouwen sneller een zelfstandige verblijfsvergunning en recht op huisvesting hebben.
3. Bernadette Ficq is gevraagd door de IND om aanbevelingen te doen voor een betere 'implementatie' van het huiselijk-gewelonderdeel van werkinstructie 148. Die aanbevelingen zullen opgenomen worden in de lijst aanbevelingen die aan de evaluatie van werkinstructie 148 gekoppeld zijn.
4. VWS zal als deelnemer aan de resonansgroep van het onderzoek van het Trimbosinstituut naar in-, uit-, en doorstroom in de vrouwenopvang speciaal aandacht besteden aan de positie van 'illegale' mishandelde vrouwen.

Na het gesprek namen de ambtenaren entoesiast het al vóór en tijdens de demonstratie gedistribueerde affiche in ontvangst, waarop de mannelijke leden van het kabinet waren afgebeeld, ingebed in de tekst: **DEZE NATUURLIJK NIET! MAAR WELKE 200.000 MANNEN SLAAN OF VERKRACHTEN HUN PARTNER WEL?**

8 maart 2002 organiseerde VTU op de Dam in Amsterdam een soort performance in het kader van het bevorderen van een Generaal Pardon voor alle vluchtelingen die voor de inwerkingtreding van de nieuwe vreemdelingenwet asiel hadden aangevraagd. Een van de leden van VTU trad op als Generaal Pardon (gekleed in een prachtig operette-generaalsuniform). Andere leden waren IND-ambtenaar of de asielzoeksters die zij zijn.

Op 9 juni 2002 breidden we deze actie uit. Inmiddels met wel 8 generaals en hun sekondanten interviewden we op koopzondag op de Dam het winkelend publiek in een minireferendum: vonden zij dat mensen die voor 1 april 2001 een asielverzoek hadden ingediend en minimaal 3 jaar in Nederland waren, een verblijfsvergunning moesten krijgen. Ja, antwoordde zo'n 80%! Met die uitslag togen we naar het Vrouwenhuis waar we de Henny de Swaanprijs uitgereikt kregen voor al onze inspanningen tot dan toe.

Verder:

Steunt VTU met enige regelmaat de activiteiten van de Stichting Vast uit Den Bosch; Zorgt VTU onregelmatig voor doorverwijzingen naar juridische of andere hulpverleners.

Staan de leden van VTU elkaar regelmatig bij met raad en daad in de ondersteuning bij de eigen asielprocedure/huisvesting/scholing, etc.

HET GROTE PROBLEEM VAN VTU

is al die jaren natuurlijk op de eerste plaats het gruwelijke asielbeleid. Voor al het tegenwicht dat we daartegen zouden willen bieden dringt zich echter telkens een ander probleem op: een groot gebrek aan capabele, betrokken Nederlandse vrouwen die in enige continuïteit flink wat tijd aan VTU willen besteden.

BIJLAGE 1

VERSLAG van de VTU-ZOMERSCHOOL in Amsterdam, 1-6 augustus 2000*

Introductie

De Zomerschool vond plaats in Amsterdam waar we drie zalen en een keuken hadden gehuurd in een van de gebouwen op het terrein van het voormalige Wilhelmina Gasthuis. We kozen die plek omdat het er rustig en aangenaam is, omdat we er vrij waren om te doen wat we wilden en omdat het zo centraal is. Tijdens de voorbereidingen hadden verschillende vrouwen al te kennen gegeven liever in de stad te zitten dan ergens in de bossen, waar vluchtelingen al te vaak worden ondergebracht.

De groep bestond uit vrouwen uit Afghanistan, Azerbeidzjan, Burundi, Kongo, Eritrea, Ethiopië, Irak, Iran, Koerdistan, Liberia, Nederland en Rwanda. De leeftijd van de deelnemers varieerde van 16 tot 58.

De selectie van de deelnemers was als volgt tot stand gekomen: vrouwen uit Vrouwen Tegen Uitzetting (±15) was gevraagd om een of twee vrouwen uit hun omgeving te noemen die geïnteresseerd zouden zijn om de rechten van vrouwen te bestuderen en te bediscussiëren. Omdat deze eerste Zomerschool nog een experiment was, besloten we de groep te beperken tot 30 vrouwen.

De juridische status van de deelnemers was erg verschillend: sommige vrouwen hebben een verblijfsstatus, terwijl anderen of nog in de procedure zitten en wachten op een beslissing, of een verblijfsstatus is geweigerd en weer in de procedure proberen te komen, of 'sans papiers' zijn. De deelnemers die nog wachten op een beslissing wonen in een AZC, OC of, aangezien dat sinds kort mag, zelfstandig.

Tijdens de Zomerschool sliepen de deelnemers in een 'slaapzaal' op het WG-terrein of logeerden elders in de stad bij vrouwen van VTU of bij hun vriendinnen. Het geld dat we nodig hadden om de hele week te organiseren was afkomstig van een paar fondsen en van een heleboel vriendinnen. Sommige vriendinnen maakten schoon, deden boodschappen, waren logeeradres en/of deden dienst als taxi.

Veel dank aan hen allemaal.

Het programma

'Als vluchteling heb je de neiging om jezelf op te sluiten in je eigen problemen. Een samenkomst als deze helpt je om daar weer uit te komen en je blik naar buiten te richten.'

Ter voorbereiding van de Zomerschool schreven verschillende deelnemers korte artikelen over de positie van vrouwen en de geschiedenis van de vrouwenbeweging in hun land van herkomst. Deze artikelen, over Afghanistan, Eritrea, Ethiopië, Iran, Irak, Koerdistan, Nederland en Rwanda, werden vooraf naar alle deelnemers gestuurd, samen met een kritisch artikel over het Nederlandse integratiedebat en een krantenartikel over het provocerende standpunt van de Wereldbank over de oorzaken van burgeroorlogen. Toen we op 1 augustus van start gingen, had iedereen dus wat informatie over de overeenkomsten en verschillen in zowel de positie van vrouwen 'over de hele wereld', als die in allerlei vrouwenbewegingen.

Als kennismaking begonnen we met een quiz, met vragen als 'Van welke koning uit welk land is de uitspraak Als haar man haar slecht behandelt, mag een vrouw hem doodschieten'? (antwoord: Amanullah uit Afghanistan), en 'Bij welk land hoort de vrouwenorganisatie

* Amsterdam, 20/8/2000. Marijke Ekelschot, Hermine Linnebank, Mieke Maassen, Marjan Sax. Verstuurd naar de deelnemers en de sponsors.

Duterimbere?' (antwoord: Rwanda). We maakten creatieve wereldkaarten waarop alleen onze eigen landen van herkomst te vinden waren. In die landen schreven we onze naam en geboortedatum, de namen van belangrijke feministen en van de hoogste bergen. En binnen de kortste keren besloten we met elkaar dat 'het patriarchaat' en 'de traditie' de belangrijkste oorzaken van vrouwenonderdrukking vormen.

Kolonialisme, godsdienst en het ontbreken van democratie

Op de tweede dag begon het echte werk, met een discussie naar aanleiding van het artikel over de situatie van vrouwen in Rwanda tot 1994. De schrijfsters hadden in hun artikel ferm beweerd dat door het kolonialisme en de christelijke kerk de positie van vrouwen in de loop der tijd verbeterd was, door de toegang tot onderwijs en door de introductie van een wettelijk systeem waarin de rechten van vrouwen werden beschreven. In het artikel over Irak hadden de auteurs al een vergelijkbaar standpunt naar voren gebracht over moslims die vroeger het land waren binnengevallen en een soort islamitisch systeem hadden geïntroduceerd waarin vrouwen meer rechten kregen dan ze voorheen hadden.

Hoe moesten we die uitspraken verbinden met de opvatting dat kolonisten machtswellustelingen en uitbuiters zijn, en dat godsdiensten instellingen zijn die vrouwen tot dienaressen van mannen willen maken? De deelnemers uit Ethiopië moesten toegeven dat de situatie van vrouwen in hun nooit gekoloniseerde land nu niet bepaald beter is dan die in de andere landen. Anderzijds was iedereen ervan overtuigd dat de slechte positie van vrouwen in welk land dan ook, nooit aanleiding is geweest voor een invasie en/of kolonisering. Ook waren we het erover eens dat onder koloniaal bewind ingevoerde onderwijssystemen op de eerste plaats bedoeld waren om mensen op te leiden om de koloniale boel draaiende te houden.

Uiteindelijk konden we elkaar vinden in het standpunt dat bepaalde praktijken onder het kolonialisme en binnen religies, soms, onbedoeld, positief voor vrouwen hebben uitgewerkt.

In een aantal artikelen stond iets over de topdown-invoering van wetten die betrekking hebben op de positie van vrouwen en het gebrek aan werkelijk resultaat van die wetten, soms zou er zelfs sprake zijn van een tegenstroom. In de discussie werden daarvoor verschillende redenen genoemd:

- vrouwen moeten kennis hebben van wetten die positief voor hen kunnen uitwerken. Onderwijs moet daarvoor zorgen.
- als een wet te ver van het dagelijks leven van vrouwen af staat, kunnen zij het gevoel krijgen dat zo'n wet niet dient om hun positie te versterken maar juist om die te ondermijnen.
- dergelijke topdown-ingevoerde wetten zijn niet bedoeld om de positie van vrouwen te verbeteren maar om een kleine groep actieve vrouwen tevreden te stellen en hen op die manier in te kapselen.
- hoe meer een wet het resultaat is van een democratisch proces waarin vrouwen een belangrijke rol spelen, des te groter is de kans dat een groot aantal vrouwen ook daadwerkelijk van die wet gebruikmaakt.

Welke cultuur?

'Velen van ons ervaren vaak een vijandige houding van de kant van de Nederlanders. In de plaatsen waar wij wonen worden we op straat en in winkels aangestaard. Veel vrouwelijke vluchtelingen worden ook met vooroordelen geconfronteerd: we zouden ongeletterd zijn of worden - steeds vaker - als een soort crimineel gezien. Dat maakt ons soms wanhopig.'

Binnen de Nederlandse samenleving is het niet eenvoudig om een plek te vinden die niet vernederend is. Over het algemeen gedragen Nederlanders zich niet alsof ze erg blij zijn met vluchtelingen. Het beleid om vluchtelingen in kampen te stoppen, ver van de bewoonde wereld, en hen zo te verhinderen actief deel te nemen aan het normale leven, komt bepaald

vijandig over. De media spelen ook vaak een actieve rol in de negatieve beeldvorming over vluchtelingen.

Natuurlijk betekent integratie dat vluchtelingen de taal van hun nieuwe land moeten leren, maar het betekent ook dat Nederlanders naar hen moeten leren luisteren en verschillen moeten accepteren. Hoe ver moet integratie eigenlijk gaan?

Op de derde dag van de Zomerschool hield Parvin Shabazi een inleiding over de dominante Nederlandse opvattingen over hoe vluchtelingen zich dienen te gedragen. Volgens de Christen-democratische opvatting van het CDA moeten vluchtelingen zich vooral organiseren binnen hun eigen gemeenschap en godsdienst, net zoals Nederlanders dat doen. Dat heet 'integratie met behoud van de eigen cultuur'. In de liberale opvatting van de WD moeten zij zich zo snel mogelijk inpassen in de Nederlandse cultuur van het individualisme.

Het eerste model ondersteunt de ideeën en praktijken van traditionele mannen. Zij waren de baas in het openbare leven en in het privéleven in het land van herkomst, en op deze manier kunnen zij dat in Nederland blijven. Maar ook het tweede model brengt de immigrant/vluchteling in een onmogelijke positie: haar wordt elke geschiedenis of cultuur die het behouden waard is, ontzegd en zij moet bovendien een soort leven gaan leiden dat haar volkomen vreemd is in de zin dat zij geen enkel aandeel heeft gehad in het creëren daarvan. Bovendien zal daarin haar positie van het begin af aan een stuk slechter zijn dan die van Nederlanders van dezelfde leeftijd en hetzelfde opleidingsniveau.

De discussies die we voerden gingen over het cultuurconcept, over de tegenstrijdige eisen die de Nederlandse samenleving stelt, over het gebrek aan informatie, over het gebrek aan faciliteiten om te studeren en om binnen een redelijke termijn een normaal leven op te pakken.

We waren het erover eens dat 'cultuur' een dynamisch concept is: het is iets dat steeds verandert, iets dat niet voor alle bewoners van een land gelijk is, iets dat er vaak de oorzaak van is dat iemand haar land moet ontvluchten, iets dat je in je eigen land actief kunt bestrijden.

We waren het erover eens dat het net zo hard nodig is om kritisch te staan ten opzichte van de zogenaamde 'eigen cultuur' als ten opzichte van de zogenaamde 'Nederlandse cultuur'. Wat je goed vindt, probeer je te behouden of te verwerven, en waar je niets in ziet, dat weiger je.

Het kritiseren van ideeën en praktijken uit het land van herkomst is overigens niet gemakkelijk. Zo vertelde Ayan Mahamoud hoe moeilijk het is om binnen een deel van de Somalische gemeenschap het geloof in, en de praktijk van clitoridectomie aan de kaak te stellen. Vrouwen die als kind de 'snee' hebben ondergaan, hebben altijd te horen gekregen dat dat voor hun eigen bestwil was. Voor hen maken het ontbreken van seksueel plezier, problemen met plassen en de veelvuldige infecties, deel uit van het gewone leven. De ervaring van Ayan leert dat vrouwen die er zeker van zijn dat ze een verblijfsstatus krijgen, wel bereid zijn afstand te doen van de praktijk van clitoridectomie. Vrouwen daarentegen, die bang zijn dat ze zullen worden teruggestuurd, willen die praktijk behouden. Het geloof in vrijheid voor henzelf is dus nauw verbonden met het geloof in vrijheid voor hun dochters.

In de discussies werd gesteld dat clitoridectomie niet iets is dat vrouwen wordt aangedaan; het wordt meisjes aangedaan. Het bestrijden van de praktijk betekent dat je vecht voor de rechten van meisjes. Het probleem is dat kinderen overal worden gezien als het bezit van de ouders en de rechten van kinderen minder belangrijk zijn dan de rechten van de familie.

In Nederland is clitoridectomie streng verboden. Vluchtelingen die de praktijk van clitoridectomie verwerpen en hun dochters er niet aan willen onderwerpen, krijgen een permanente verblijfsstatus (een C-status echter, terwijl vanwege het politieke karakter van verzet tegen clitoridectomie een A-status redelijk zou zijn). Toch wordt in het geheim in Nederland veel clitoridectomie toegepast. Sommige mensen hebben daarom voorgesteld om een kleine besnijdenis toe te passen, die door artsen in ziekenhuizen kan worden uitgevoerd. Volgens Ayan is het bezwaar tegen dit ziekenhuisvoorstel dat mensen die in clitoridectomie

geloven zo'n ingreep niet serieus zullen nemen, terwijl intussen wel de indruk wordt gewekt dat Nederlanders de besnijdenis van meisjes niet principieel afwijzen.

Clitoridectomie is een vorm van castratie. Nawal el Sadaawi schrijft in 'De gesluisde Eva' dat achter de westerse obsessie met deze vorm van vrouwencastratie een taboe verborgen ligt, namelijk de wijze waarop in het westen de seksualiteit van vrouwen om zeep wordt geholpen. Lees hierover ook Germaine Greer's 'De vrouw als eunuch'.

Seksualiteit

'Nergens op de wereld bestaat er gelijkheid tussen mannen en vrouwen. In veel landen hebben vrouwen geen enkele controle over hun leven, hun lichaam of hun ziel.'

Op de derde dag praatten we over het onderwerp seksualiteit. Per subgroep konden we onze eigen invalshoek kiezen. Hoewel de onderwerpen die aan de orde kwamen van groep tot groep verschilden, konden alle deelneemsters zich vinden in de tekst van een van de groepen:

'Een vrouw moet zelf kunnen beslissen of zij wil trouwen of ongetrouwd wil blijven. Binnen het huwelijk moet een vrouwen zelf kunnen beschikken over haar eigen lichaam en haar echtgenoot mag geen controle over haar uitoefenen. Dit betekent dat zij seks mag weigeren en dat haar echtgenoot niet mag bepalen hoe zij zich moet gedragen. Godsdienst is van invloed op het seksuele leven van vrouwen. Elke religie (we praatten over het christendom en over de islam) heeft haar eigen normen en waarden als het gaat over hoe vrouwen moeten leven. De katholieke kerk verbiedt het gebruik van voorbehoedmiddelen én abortus. Een vrouw heeft het recht om te bepalen hoeveel kinderen zij wil hebben en hoeft niet de natuur te volgen. Zij heeft het recht om haar gezin te plannen.

Cultuur is de levenswijze van een samenleving. Die drukt speciaal op de schouders van vrouwen. Het is voor een vrouw moeilijk, zo niet onmogelijk, om anders te leven dan wat haar als kind is geleerd. Een vrouw heeft recht op goed onderwijs want een goed opgeleide vrouw betekent een goed opgeleide samenleving. Zij moet ook seksueel goed worden voorgelicht zodat zij ook haar gezin goed kan voorlichten. Seksualiteit mag geen verboden onderwerp van discussie zijn. Vrouwen moeten zich bewust zijn van de anatomie van hun lichaam. Vrouwen zelf zullen oplossingen voor deze problemen moeten vinden. Ze moeten zelfrespect hebben en respect voor andere vrouwen, ongeacht cultuur, godsdienst, wie je bent of waar je vandaan komt. Vrouwen moeten onderlinge samenwerking voorstaan en bevorderen om samen te kunnen bouwen aan een betere wereld.'

(Burger)oorlogen

Als vrouwelijke vluchteling heb je weinig invloed op de ontwikkelingen in het land dat je hebt moeten ontvluchten. De meeste landen van herkomst zijn landen waarin de burgeroorlog nog niet voorbij is, waarin een (nieuwe) burgeroorlog een bedreiging voor de toekomst vormt, of waarin een oorlog met een buurland dreigt of wordt uitgevochten.

Wat kunnen wij wel doen?

Dat was de vraag op de vierde dag van de Zomerschool. Het was niet moeilijk om het eens te worden over de interne en externe oorzaken van burgeroorlogen. De opvatting van de Wereldbank dat burgeroorlogen over het algemeen een binnenlandse oorzaak hebben en dat het buitenland alleen financieel bijdraagt, werd van de hand gewezen als weer een nieuw voorbeeld van westerse propaganda.

We besloten een Verklaring op te stellen, die we de hele wereld rond kunnen sturen en/of die we voor een actie in Nederland kunnen gebruiken (hoe en wat van zo'n actie wordt nog besproken). Na een schrijfsessie in kleine groepen, veel discussie, veel combineren van diverse stukken en na het herschrijven van verschillende teksten, en tot slot na nog meer discussie, luidt het resultaat als volgt:

VERKLARING OVER OORLOG EN VROUWELIJKE VLUCHTELINGEN

Wij, vrouwen uit Afghanistan, Azerbeidzjan, Burundi, Ethiopië, Eritrea, Iran, Irak, Koerdistan, Kongo, Liberia, Nederland en Rwanda, bijeen gedurende de Zomerschool van VTU, in Amsterdam, van 1 tot 6 augustus 2000, verklaren het volgende:

Vrouwelijke vluchtelingen bevinden zich in dit land in een nogal verwarrende en cynische situatie. Net als de meeste westerse landen is Nederland niet alleen een land dat vluchtelingen ontvangt, maar heeft het ook een aandeel in de productie van vluchtelingen.

Want:

1. De productie van vluchtelingen is het gevolg van talloze oorlogen en burgeroorlogen die worden uitgevochten met wapens die in westerse landen worden geproduceerd. De wapenindustrie is niet geïnteresseerd in mensenrechten, in hoeveel mensen er worden gedood, of in hoeveel mensen hun land moeten ontvluchten. De wapenindustrie is alleen maar geïnteresseerd in hoeveel geld zij kunnen verdienen.

2. Ook andere westerse industrieën, gesteund door overheid en leger, zijn niet geïnteresseerd in mensenrechten, in hoeveel mensen er worden gedood, of in hoeveel mensen hun land moeten ontvluchten. Zij doen wat zij kunnen om de natuurlijke hulpbronnen, de arbeid en de strategische punten, zowel militair als economisch, in de hele zogenaamde Derde Wereld in handen te krijgen.

Overal ter wereld willen zij de arbeid van kinderen, vrouwen en mannen in bezit krijgen, in Liberia willen zij rubber en een satellietbasis, in Sierra Leone diamanten, in Democratisch Kongo diamanten en uranium, toegang tot Kongo via Rwanda en olie in Soedan, Iran, Irak en andere landen in het Midden Oosten, oliepijpleidingen in Afghanistan, etc. etc. etc.

3. De economisch-militaire agressie van het Westen is, net als andere oorlogen en burgeroorlogen, een mannenaangelegenheid. Verschillende groepen mannen bestrijden elkaar overal, met of zonder wapens, in wisselende coalities, om macht te krijgen over elkaar, over vrouwen en over kinderen. Intussen suggereren westerse landen dat hun mannen geëmancipeerd, vredelievend en niet-gewelddadig zijn en willen zij ons laten geloven dat het de niet-westerse man is die ongeëmancipeerd, gewelddadig, en anti-humanitair is.

4. Over de hele wereld zijn veel vrouwen het slachtoffer van oorlog, burgeroorlog, van strijd tussen mannen en van de onbeperkte expansie van het westerse economische systeem. Dat betekent niet dat vrouwen in het algemeen slachtoffers zijn. Vrouwen zijn sterk: zij vechten voor hun rechten, zij vechten om te overleven in afschuwelijke situaties en zij steunen elkaar.

Maar er zijn ook veel vrouwen die de voortdurende strijd van (hun) mannen ondersteunen. Deze vrouwen bewonderen en stimuleren in mannen het soort gewelddadige gedrag dat zij voor zichzelf en andere vrouwen afkeuren.

Vrouwelijke vluchtelingen wilden hun land niet ontvluchten, maar ze moesten wel. Zij vinden het niet echt prettig in een land te leven waar een dubbele moraal heerst, waarin mensenrechten zowel worden gepropageerd als vernietigd. Zij hebben echter geen keus.

Maar wij hebben wel de keus onze stem te laten horen, zo hard en zo internationaal als maar kan:

- **STOP DE WAPENPRODUCTIE EN DE WAPENHANDEL**
- **STOP DE OVERHEERSING EN ONVERSCHILLIGHEID VAN MANNEN**
- **STOP DE UITBUITING VAN DE HELE WERELD**
- **STOP DE OORLOG**
- **WEES BLIJ EN DANKBAAR, WAAR EN WANNEER VROUWEN BEREID ZIJN CONFLICTEN OP TE LOSSEN DIE ZIJZELF NIET VEROORZAAKT HEBBEN.**

Amsterdam, 5/8/2000

Alem Desta, Amena Amiri, Ashwaq Al Zouboidy, Carla Brünott, Dativa Uwayezu, Elmira Bagiryan; Eisa Simon; Farinaz Aryanfar; Florentine Mukasine; Hermine Linnebank; Louise Antoinette Mukasine; Lysta Mukemba; Magadalène Yanjibi; Marijke Ekelschot; Marina Kudova; Marjan Sax; Mieke Maassen; Nadia Jamel; Negeda Kumbi; Parvin; Parvin Shabazi; Radmila Klinic; Regina Inarugo; Selma Cheragwandi; Sima Hagdari; Speciosa Nyirankuliza; Xavérine Nyirajyambere; Yoséphine Abahujinkindi.

Vertier, toekomst en evaluatie

Hoe leuk het praten, het schrijven, de discussies - het 'echte werk'- ook waren, er werd ook veel ander leuks georganiseerd. Zo trokken we te voet en per boot door Amsterdam, we bezochten het van Gogh-museum en we gingen naar de Gay Parade of naar de markt. Sommigen vrouwen gingen naar de film, naar een disco of naar het vrouwencafé. Een groot aantal vrouwen sloeg aan het internetten en een paar bekwaamden zich in de moeilijke kunst van het fietsen. Op zaterdagavond danste iedereen op muziek uit alle hoeken van de wereld. Op die zaterdag, de vijfde dag van de Zomerschool, bespraken we de eerste versie van dit verslag en de vraag wat met dit verslag te doen. Moesten we er een manifest van maken, dat vertaald in verschillende talen gebruikt kon worden als discussiestuk voor andere vrouwelijke vluchtelingen en voor Nederlandse vrouwen? Het antwoord was ja. De laatste ochtend werd besteed aan evaluatie. Buiten een aantal opmerkingen over de lengte van het programma, overheerste een enorme tevredenheid:

'Voor ons, en in het bijzonder voor de vrouwen die in AZC's wonen of hebben gewoond, was het heel belangrijk om buiten de deur te komen, om in aanraking te komen met anderen vrouwen en om onze ervaringen met hen te delen. Het was fantastisch om in een andere omgeving te zijn en de schoonheid van een stad als Amsterdam te ontdekken. Het was ook heerlijk om de vrijheid van de grote stad te voelen. Deze week was een actieve vakantie omdat het zo'n prima combinatie van hard werken en vrije tijd was.'

'Het belangrijkste aspect van de hele week was dat wij allemaal vrouwen uit andere landen hebben ontmoet, vrouwen van verschillende leeftijden en vrouwelijke vluchtelingen die allang in Nederland wonen, en dat wij met hen ervaringen konden uitwisselen. We konden ook op internationaal niveau specifiek ingaan op de rechten van vrouwen en andere onderwerpen. We kregen in een week meer informatie over vrouwelijke vluchtelingen en over de landen waar zij vandaan komen dan we ooit in zo'n korte tijd in boeken hadden kunnen vinden.' De Zomerschool heeft ons de gelegenheid gegeven om uiting te geven aan onze gevoelens, onze ideeën, problemen en ervaringen. Het is een steun voor ons om te weten dat er anderen zijn met min of meer dezelfde droeve ervaringen. Als vluchteling heb je de neiging om jezelf op te sluiten in je eigen problemen; een samenkomst als deze helpt om daar weer uit te komen en je blik naar buiten te richten.'

'Voor vrouwen die in AZG's wonen en hebben gewoond, is het heel belangrijk om Nederlandse vrouwen te ontmoeten. Het was goed om te zien dat de vrouwen die de week organiseerden onze problemen goed begrepen. Het was alsof zij één van ons waren. Dit is belangrijk omdat zovelen van ons vaak een vijandige houding van de kant van Nederlanders ervaren. In de plaatsen waar wij wonen, worden we op straat en in winkels aangestaard. Dus was het prettig om in contact te komen met vrouwen zoals wijzelf: verstandig, sterk en hardwerkend. We hebben de hulp van vrijwilligsters van 'buiten', vrouwen die voor ons de lunch klaarmaakten enzo, eveneens heel erg op prijs gesteld. We voelden ons daardoor heel erg welkom.'

'De Zomerschool heeft ons kracht en inspiratie gegeven om door te gaan. En die inspiratie hebben we hard nodig omdat er nog veel gedaan moet worden om onze situatie te verbeteren. '

DOE MEE MET DE

**BLAUWE - OGEN - DEMONSTRATIE
TEGEN HUISELIJK GEWELD
OP 28 NOVEMBER IN DEN HAAG**

11.00 uur: vertrek van het Malieveld, naast het C.S. in Den Haag
12.00-14.00 uur: spreeksters, aanbidding petities, muziek, op het
plein voor het gebouw van de Tweede Kamer

'Ik ben ergens tegenaan gelopen', zeggen vrouwen over de hele wereld als hun partner hun een blauw oog geslagen heeft. Die schaamte moet doorbroken worden. Laat huiselijk geweld maar zichtbaar worden en maak duidelijk dat het afgelopen moet zijn.

Onze eisen zijn:

1. De Nederlandse overheid moet de verplichtingen die voortvloeien uit de ondertekening van het VN-Vrouwenverdrag nakomen en ervoor zorgen dat er op korte termijn voor **alle** vrouwen en meisjes die een gewelddadige thuissituatie willen ontvluchten, toegankelijke, veilige en vanzelfsprekende toevluchtsoorden zijn.
2. Hieruit voortvloeiend moet de Nederlandse overheid garanderen dat alle Blijf-van-m'n-Lijfhuizen en andere vrouwenopvanghuizen en meidenopvanghuizen hetzelfde toelatingsbeleid voeren, te weten: de onzekere verblijfsstatus en de daarmee vaak samenhangende slechte financiële situatie van hulpzoekende vrouwen en meisjes mag nooit een criterium zijn om hen te weigeren.
3. De overheid moet een grote en brede publiekscampagne voeren via alle media en in vele talen, waarin alle meisjes en vrouwen in Nederland op de hoogte gesteld worden van hun rechten op bescherming en veiligheid, en van de telefoonnummers, adressen, spreekuren etc. van die instanties die hun bescherming en veiligheid zullen garanderen.
4. In de asielpcedure moet huiselijk geweld opgevat worden als vervolging in de geest van het Vluchtelingenverdrag van 1951. Vrouwen en meisjes die in hun eigen land geen bescherming konden krijgen tegen huiselijk geweld, en om die reden naar Nederland gevlucht zijn, moeten als vluchteling erkend worden.
5. Ondertussen moet de overheid natuurlijk doorgaan met het treffen van maatregelen die het in de toekomst tot een normale praktijk zullen maken dat niet de slachtoffers van huiselijk geweld, maar de daders het huis moeten verlaten.

Deze eisen worden onderschreven door:

~ Transact, Utrecht ~ VON, Utrecht ~ Steungroep Vrouwen zonder Verblijfsvergunning, Amsterdam ~ Prime, den Haag ~ Mi Oso es mi Kas, Amsterdam ~ Clara Wichmanninstituut, Amsterdam ~ Platform Iraanse Vluchtelingenorganisaties, Utrecht ~ Zwaluw, Utrecht ~ De Hippe Heks, Amsterdam ~ De Fabel van de Illegaal, Leiden ~ Harriet Tubmanhuis, Amsterdam ~ Tiye, Utrecht ~ ASKV, Amsterdam ~ Vrouwenpartij voor Feministische politiek, Utrecht ~ Vrouwencentrum Boeket, Amsterdam ~ Stichting Surplus, Amsterdam Werkgroep Vluchtelingen Vrij, Groningen ~ Hexennacht, Groningen ~ Lilith, Groningen Rhimoucommuniteit, Amsterdam ~ E-Quality, Den Haag ~ Wouw, Amsterdam ~ Afghaanse Vrouwenvereniging R.I.B., Leiden ~ Cirid, Rotterdam ~ FNV Vrouwenbond, Amsterdam ~ A.T.K.B., Amsterdam ~ Het geheim van de vreugde, Leiden ~ Vrouwen Tegen Uitzetting, Amsterdam ~ Zami, Amsterdam Vrouwen voor Vrede, Amsterdam ~ FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, Utrecht ~ Women's Global Network for Reproductive Rights, Amsterdam ~ Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel ~ Komitee Zelfstandig Verblijfsrecht Migrantenvrouwen, Amsterdam Uraho, Berkel Rodenrijs

Huiselijk geweld is het geweld dat je ondervindt als je thuis wordt mishandeld,

als je tegen je zin moet vrijen,
als je wordt opgesloten,
als je systematisch vernederd wordt,
als je gedwongen wordt om met iemand te trouwen,
als je permanent gecontroleerd en bedreigd wordt door huisgenoten of andere bekenden,
als je onderworpen bent aan de idiotste geboden en verboden.

Huiselijk geweld is een internationale, alledaagse werkelijkheid voor talloze vrouwen. Huiselijk geweld in Nederland overkomt niet alleen Nederlandse vrouwen en meisjes. Er zijn ook heel wat vrouwelijke migranten en vluchtelingen die lijden onder huiselijk geweld.

De Nederlandse overheid zegt dat ze in dit jaar de bestrijding van huiselijk geweld bovenaan hun agenda hebben staan (zie www.huiselijkgeweld.nl). Er wordt gewerkt aan meer wettelijke mogelijkheden om de mishandelaar uit huis te kunnen halen en houden. Er wordt gewerkt aan scholing van hulpverleners en aan de ontwikkeling van zogenaamde dadertherapie. Er wordt gewerkt aan een netwerk van hulpverlenende instanties. Maar waar de Nederlandse overheid niets aan doet, is aan het schrijnende tekort aan veilige opvang voor de slachtoffers van huiselijk geweld:

- Blijf-van-m'n-Lijfhuizen en andere vrouwenopvanghuizen hebben veel te weinig opvangplaatsen. Jaarlijks kunnen 5000 vrouwen (en 5000 kinderen) er een veilig heenkomen vinden, maar voor 11.000 vrouwen (en 11.000 kinderen) is er geen plaats. (Cijfers ontleend aan het Jaarverslag 1999 van de Federatie Opvang .)

- Veel Blijf-van-m'n-Lijfhuizen en andere opvanghuizen discrimineren bij wie ze wel of niet toelaten. Er zijn huizen die alles doen wat ze kunnen om iedere mishandelde vrouw onderdak te bieden, maar er zijn er ook heel wat die opvang weigeren aan vrouwen die een afhankelijke verblijfsvergunning hebben en aan vrouwen die nog geen verblijfsvergunning hebben. Het is de Nederlandse overheid die, met de invoering van de Koppelingswet, dit beleid niet alleen bevordert maar ook sanctioneert.

Juist mishandelde vrouwen die in de asielprocedure zitten, vrouwen die (nog) geen zelfstandige verblijfsvergunning hebben kunnen zo geen kant op. Zij hebben immers hier vaak geen familie, vriendinnen en kennissen op wie zij een beroep kunnen doen en moeten dus noodgedwongen vaak bij hun mishandelaar blijven.

Door de ondertekening van het VN-Vrouwenverdrag heeft Nederland zich verplicht veilige opvang te garanderen voor **alle** vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld.

Nederland komt die verplichting niet na en draagt zo actief bij aan het voortduren van huiselijk geweld, door duizenden vrouwen (en kinderen) de mogelijkheid te onthouden om de gewelddadige thuissituatie te ontvluchten.

Wat de Nederlandse overheid ook niet doet is erkennen dat huiselijk geweld vervolging is en dus valt onder de definitie van het Vluchtelingenverdrag van 1951. Vrouwen die naar Nederland zijn gevucht omdat zij in hun eigen land geen bescherming konden vinden tegen huiselijk geweld krijgen, als ze veel geluk hebben, een verblijfsstatus op humanitaire gronden, maar erkend als vluchteling worden zij nooit.

Zo draagt Nederland bij aan de opvatting dat huiselijk geweld geen politieke kwestie is maar een persoonlijk probleem van de betrokken vrouwen.

'Ik ben ergens tegenaan gelopen', zeggen vrouwen over de hele wereld, als hun partner hun een blauw oog geslagen heeft. Die schaamte moet doorbroken worden. Laat huiselijk geweld maar zichtbaar worden en maak duidelijk dat het afgelopen moet zijn.

organisatie: Vrouwen Tegen Uitzetting, Amsterdam